

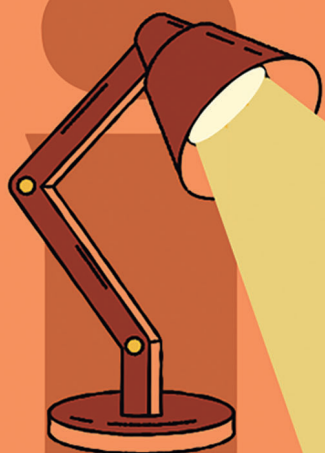
Наукові перспективи
Видавнича група

Успіхи

досягнення
у науці

№ 9(9)
2024

**Ми висвітлимо ваші
професійні здобутки**

серія "Управління та адміністрування"
серія "Соціальні та поведінкові науки"
серія "Освіта"
серія "Право"

*Інститут держави і права імені В.М.Корецького НАН
України*

Видавнича група «Наукові перспективи»

*Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного
управління*

«Успіхи і досягнення у науці»

*(Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та
адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»)*

№ 9(9) 2024

Київ – 2024

*V.M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy
of Sciences of Ukraine*

Publishing Group "Scientific Prospects"

*All-Ukrainian Assembly of Doctors of Science in Public
Administration*

«Successes and Achievements in Science»

*(Law Series, Education Series, Management and Administration Series,
Social and Behavioral Sciences Series)*

№ 9(9) 2024

Kyiv – 2024

ISSN 3041-1254 Online

УДК 0/3+7/8]:001.31](477)(051)

DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-9\(9\)](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-9(9))

“Успіхи і досягнення у науці (Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»)”: журнал. 2024. № 9(9) 2024. С. 1313.

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 18.11.2024, № 16/11-24)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України # 582 від 24.04.2024 журнал включений до Переліку наукових фахових видань України, категорія “Б”, спеціальності: 081 Право; 281 Публічне управління та адміністрування; 073 Менеджмент, 076 Підприємництво та торгівля, 072 Фінанси, банківська справа та страхування, 051 Економіка

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання, Християнської академії педагогічних наук України

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів гуманітарних, соціальних, поведінкових наук, освіти, права, а, також, управління та адміністрування з метою їх впровадження у сучасний освітній простір

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible та до міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Крусян Анжеліка Романівна – Вчений секретар Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук професор, Заслужений юрист України (Київ, Україна).

Редакційна колегія:

Члени редакції журналу з галузі знань “Право”:

1. Кваша Оксана Олександрівна – доктор юридичних наук професор, Заслужений юрист України (Київ, Україна)
2. Булкат Марина Сергіївна - доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «УКРАЇНА», науковий консультант департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду (Київ, Україна)
3. Драган Олена Василівна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України (Київ, Україна)
4. Тимченко Геннадій Петрович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України (Київ, Україна)
5. Губанов Олег Олександрович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри службового та медичного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
6. Канцір Володимир Степанович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права і процесу Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)
7. Світличний Олександр Петрович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
8. Оробець Костянтин Миколайович - кандидат юридичних наук, доцент, асистент кафедри кримінально-правової політики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)
9. Кришевич Ольга Володимирівна - кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
10. Тимчишин Андрій Михайлович - доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін Відокремленого структурного підрозділу закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Івано-Франківська філія (Івано-Франківськ, Україна)
11. Шевчук Олександр Михайлович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)

Члени редакції журналу з галузі знань "Управління та адміністрування":

1. Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Генерального штабу Збройних Сил України, Президент Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління (Київ, Україна)
2. Пахомова Тетяна Іванівна - доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально – наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
3. Мельниченко Олександр Анатолійович - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету Міністерства охорони здоров'я України (Харків, Україна)
4. Ситник Григорій Петрович - доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
5. Андріяш Вікторія Іванівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління та адміністрування Чорноморського національного університету імені Петра Могили (Миколаїв, Україна)
6. Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та економіки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (Київ Україна)
7. Кухарчук Петро Михайлович - доктор філософії в галузі 28 публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти» (Вінниця, Україна)
8. Василенко Надія Володимирівна - доктор філософії в галузі 0-11– Науки про освіту, магістр Публічного управління та адміністрування, професор, професор кафедри управління та адміністрування Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти» (Вінниця, Україна)
9. Новаченко Тетяна Василівна - доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету №4 Донецького державного університету внутрішніх справ
10. Грищенко Ірина Миколаївна - доктор наук з державного управління, доцент, заступник директора з наукової роботи ННІ неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
11. Гончарук Наталія Трохимівна - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна)
12. Мосора Лариса Степанівна - кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (Івано-Франківськ, Україна)
13. Клименко Анастасія Сергіївна - доктор філософії в галузі 28 публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», директор центру підвищення кваліфікації кадрів, доцент кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
14. Ульо Євгеній Миколайович - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнесу Державного біотехнологічного університету Старший науковий співробітник відділу інноваційної економіки, зовнішніх зв'язків та інформатизації наукових досліджень ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського»
15. Логоша Роман Васильович - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри аграрного менеджменту та маркетингу Вінницького національного аграрного університету (Вінниця, Україна)
16. Безена Іван Михайлович - кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри соціально-гуманітарної освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради» (Дніпро, Україна)
17. Зелінська Галина Олексіївна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри прикладної економіки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (Івано-Франківськ, Україна)
18. Канцір Ірина Анатоліївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)
19. Леонов Ярослав Володимирович - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджмент фізичної культури Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)
20. Карпіньський Борис Андрійович - доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
21. Антипенко Надія Василівна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
22. Гой Наталія Василівна - спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, кандидат економічних наук, доцент кафедри управління та бізнес-адміністрування Прикарпатського університету імені Василя Стефаника
23. Брік Світлана Володимирівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і фінансів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Харків, Україна)

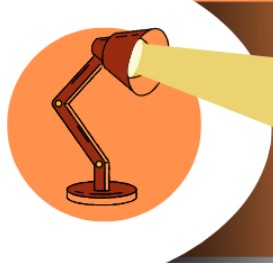
Члени редакції журналу з галузі знань "Соціальні та поведінкові науки":

1. Залуцька Христина Ярославівна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та інвестицій Національного університету «Львівська політехніка», (Львів, Україна)
2. Карпенко Лідія Миколаївна - доктор економічних наук, професор, міжнародний професор, професор кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
3. Македон Вячеслав Владиславович - доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки і світових фінансів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)
4. Квасній Любомир Григорійович - кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри математики та економіки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
5. Ходаківський Володимир Миколайович - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та туризму Поліського національного університету (Житомир, Україна)
6. Угоднікова Олена Ігорівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова (Харків, Україна)
7. Слободянюк Ольга Василівна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри національної економіки національної економіки Національного університету «Одеська юридична академія», (Одеса, Україна)
8. Грабарев Андрій Володимирович - кандидат економічних наук, доцент кафедри інформатики та системології КНЕУ, (Київ, Україна)

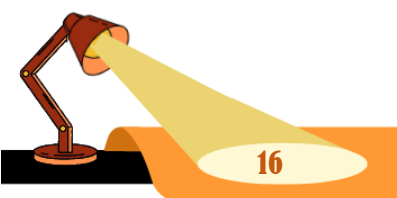
Члени редакції журналу з галузі знань "Освіта":

1. Гончарук Віталій Володимирович - кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри хімії та екології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
2. Гумеїр Гусейн Ахмедов - доктор педагогічних наук, професор (Баку, Азербайджан)
3. Дергач Маргарита Альфрітівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної освіти Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії (Запоріжжя, Україна)
4. Зеленська Людмила Дмитрівна - доктор педагогічних наук, професор, декан факультету історії і права, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (Харків, Україна)
5. Козубцов Ігор Миколайович - доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри бойового застосування засобів зв'язку (доцент кафедри військово-гуманітарних дисциплін) Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут (Київ, Україна)
6. Красницька Ольга Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри суспільних наук Національного університету оборони України (Київ, Україна)
7. Лаппо Віолетта Валеріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і психології, Коломийський навчально-науковий інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Коломия, Україна)
8. Литовченко Ірина Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна)
9. Миколайко Володимир Валерійович - кандидат педагогічних наук, доцент, Проректор з міжнародних зв'язків та стратегічного розвитку Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
10. Ненько Юлія Петрівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної мовної комунікації Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України (Черкаси, Україна)
11. Островська Маріанна Ярославівна - кандидат педагогічних наук, Доктор філософії в галузі педагогіки, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, (Берегово, Україна)
12. Поліщук Наталія Миколаївна - доктор філософії, викладач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
13. Синєкоп Оксана Степанівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" (Київ, Україна)
14. Чугай Оксана Юріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського», (Київ, Україна)
15. Шулигіна Раїса Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Київ, Україна)

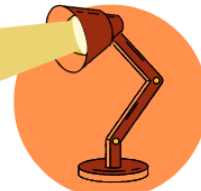
Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

- Ніколаєнко Є.А., Рекотова В.І.** 1217
*ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ РОЛІ В РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ*
- Орел А.М., Майстат Ю.В., Якубаш О.В.** 1225
*ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ
УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ОБОРОННОЇ ПРОМИС-
ЛОВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ*
- Орел В.М., Сукачов О.О., Ковалок Р.І.** 1234
*РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ТА ПРИВАТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В РЕКОН-
СТРУКЦІЇ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗОН*
- Печора К.В.** 1245
*ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ТОРГІВЛІ ВАЛЮТНИМИ ЦІННОСТЯМИ
НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ*
- Полякова Е.С.** 1253
*СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ*
- Прилуцький А.М., Стойка В.О.** 1263
*СОЛІДАРНИЙ ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНІ
ВИДИ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ*
- Пурцхванідзе О.В., Седікова І.О.** 1276
*ДО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В СУЧАСНОМУ
СВІТІ*
- Рябикіна Н.І., Рябикіна К.Г.** 1289
*ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА РОЗВИТОК ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В
УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ*
- Яненко Я.В.** 1302
РЕКЛАМА У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ

УДК 338.48:394.2 (477)

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-9\(9\)-1263-1275](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-9(9)-1263-1275)

Прилуцький Анатолій Михайлович кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнесу та сфери обслуговування, Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, тел.: (068) 0432-068, <https://orcid.org/0000-0003-2526-9316>

Стойка Віталій Олександрович кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, фінансів та інформаційних технологій, ПВНЗ «Європейський університет», м. Умань, тел.: (097) 4801-959, <https://orcid.org/0000-0002-8830-1822>

СОЛІДАРНИЙ ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНІ ВИДИ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

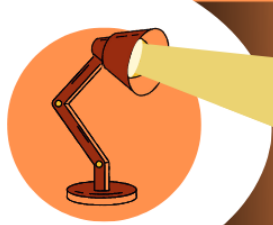
Анотація. У статті аналізується розвиток солідарного та волонтерського туризму як перспективних напрямів внутрішнього туризму в Україні в умовах війни та післявоєнного відновлення. Він зосереджується на тому, як ці нові форми туризму можуть стати важливими інструментами для підтримки місцевих громад, відновлення економічної діяльності в постраждалих регіонах і внеску в культурне та соціальне відновлення країни.

У статті розглянуто поняття солідарного та волонтерського туризму, визначено їх особливості та відмежовано від традиційних форм туризму. Солідарний туризм наголошує на підтримці місцевих громад, де туристи роблять активний внесок у регіональну економіку через свої витрати на проживання, харчування та інші послуги. Натомість волонтерський туризм передбачає участь туристів у благодійних та волонтерських проектах, які передбачають допомогу постраждалим від війни населеним пунктам, відновлення інфраструктури та надання психологічної підтримки місцевим жителям.

У статті також наведено конкретні приклади та успішні практики розвитку цих форм туризму в Україні, зокрема залучення туристів до відновлення культурної спадщини, природних територій, місцевого бізнесу. Зазначається, що в умовах війни вкрай важливо зосередитися на підтримці внутрішнього туризму, оскільки міжнародний туристичний потік значно скоротився через загрози безпеці та обмеження на поїздки в зони конфлікту. Внутрішній туризм не тільки допомагає економічно підтримати постраждалі території, але й сприяє моральному відродженню нації, сприяючи єдності та солідарності серед громадян.

Окреслено виклики, з якими стикаються учасники цього процесу: безпека туристів, обмеження інфраструктури, нерозвиненість спеціалізованих послуг і відсутність достатніх маркетингових стратегій для сприяння солідарному та волонтерському туризму. Проте, на основі досліджень було виявлено, що ці форми туризму мають великий потенціал для зростання, зокрема через їх внесок у соціальну згуртованість, активізацію волонтерської діяльності та підтримку місцевих ініціатив.

У висновку наголошується на необхідності розвитку державної підтримки та приватних ініціатив для ефективної інтеграції солідарного та волонтерського туризму в стратегічні плани розвитку внутрішнього туризму в Україні. Це сприятиме не тільки відновленню туристичної галузі, а й сприятиме соціально-економічному відродженню країни в післявоєнний період.

Ключові слова: солідарний туризм, волонтерський туризм, внутрішній туризм в Україні, відновлення деокупованих територій, підтримка місцевого бізнесу, наслідки війни для туризму, економічний вплив туризму, популяризація України, туризм в умовах війни, відбудова України через туризм, міжнародна підтримка України, туристичні тренди в Україні, соціальний туризм.

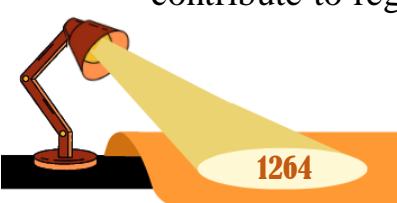
Prylutskyi Anatolii Mykhailovych PhD in economics, Associate Professor, Associate Professor of the Business and Service Department, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, tel.: (068) 0432-068, <https://orcid.org/0000-0003-2526-9316>

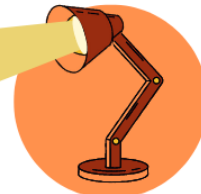
Stoika Vitalii Oleksandrovych PhD in economics, Associate Professor, Associate Professor of the Management, Finance and Information Technologies, PHEI «European University», Uman, tel.: (097) 4801-959, <https://orcid.org/0000-0002-8830-1822>

SOLIDARITY AND VOLUNTEER TOURISM AS PROSPECTIVE TYPES OF DOMESTIC TOURISM IN UKRAINE UNDER MODERN CONDITIONS

Abstract. The article analyzes the development of solidarity and volunteer tourism as promising directions for domestic tourism in Ukraine amid the war and post-war recovery. It focuses on how these new forms of tourism can become important tools for supporting local communities, restoring economic activity in affected regions, and contributing to the country's cultural and social recovery.

The article discusses the concepts of solidarity and volunteer tourism, defining their features and distinguishing them from traditional forms of tourism. Solidarity tourism emphasizes supporting local communities, where tourists actively contribute to regional economies through their spending on accommodation, food,

and other services. Volunteer tourism, on the other hand, involves tourists participating in charitable and volunteer projects, which include helping war-affected communities, restoring infrastructure, and providing psychological support to local residents.

The article also presents specific examples and successful practices for the development of these forms of tourism in Ukraine, particularly the involvement of tourists in restoring cultural heritage, natural areas, and local businesses. It is noted that, in the context of war, it is crucial to focus on supporting domestic tourism, as the international tourist flow has significantly decreased due to security threats and travel restrictions to conflict zones. Domestic tourism not only helps economically support the affected areas but also fosters the moral recovery of the nation, promoting unity and solidarity among citizens.

The challenges faced by participants in this process are also outlined. These include issues of tourist safety, infrastructure limitations, the underdevelopment of specialized services, and the lack of sufficient marketing strategies to promote solidarity and volunteer tourism. However, based on the research, it has been found that these forms of tourism have great potential for growth, particularly through their contribution to social cohesion, increasing volunteer activity, and supporting local initiatives.

The conclusion emphasizes the need for the development of government support and private initiatives for the effective integration of solidarity and volunteer tourism into strategic plans for domestic tourism in Ukraine. This will not only help restore the tourism industry but also contribute to the socio-economic revival of the country in the post-war period.

Keywords: solidarity tourism, volunteer tourism, domestic tourism in Ukraine, restoration of de-occupied territories, support of local business, consequences of war for tourism, economic impact of tourism, popularization of Ukraine, tourism in war conditions, reconstruction of Ukraine through tourism, international support for Ukraine, tourism trends in Ukraine, social tourism.

Постановка проблеми. В умовах війни в Україні та майбутнього після-воєнного відновлення, гостро постає питання розвитку нових видів туризму, які можуть не лише підтримати економічну стабільність, але й сприяти соціальному відновленню. Одними з таких перспективних напрямків є солідарний та волонтерський туризм, що можуть стати важливими складовими внутрішнього туристичного потоку в Україні.

Незважаючи на їхній потенціал, розвиток цих напрямків стикається з рядом серйозних проблем, що стосуються безпеки, інфраструктурних обмежень, недостатньої популяризації та державної підтримки. Питання ефективної реалізації солідарного та волонтерського туризму в Україні потребує детального наукового дослідження, що дозволить виявити основні проблеми, а також запропонувати шляхи їхнього вирішення.

Ідентифікація основних проблем розвитку солідарного та волонтерського туризму в Україні дає змогу проаналізувати їх вплив на економіку постраждалих територій, вивчення їхнього впливу на відновлення інфраструктури, створення робочих місць, розвиток місцевих бізнесів.

Дослідження мотивацій туристів та волонтерів, які обирають ці форми туризму, а також визначення переваг та бар'єрів для їхнього розвитку в Україні дозволяє оцінити соціально-психологічних аспекти, зокрема вплив цих видів туризму на відновлення національної єдності та згуртованості суспільства в умовах криз.

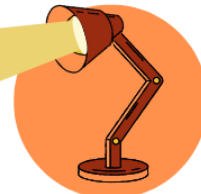
Розробка стратегій для туристичних компаній та місцевих громад щодо інтеграції солідарного та волонтерського туризму в їхні пропозиції, організація поїздок з соціальною місією, що дозволяють туристам брати участь у відновленні регіонів відзнаходити нових форм і моделей співпраці між державою, бізнесом, волонтерськими організаціями та місцевими громадами, спрямованих на створення сприятливих умов для розвитку солідарного та волонтерського туризму.

Інформаційна кампанія щодо популяризації цих форм туризму серед широкої аудиторії, включаючи потенційних туристів та волонтерів, з метою підвищення обізнаності про їх значення для відновлення України після війни.

Таким чином, виокремлюється необхідність інтеграції солідарного та волонтерського туризму в загальну стратегію розвитку внутрішнього туризму в Україні, що є надзвичайно важливим як для відновлення економіки, так і для соціально-психологічного відродження нації. Це також вимагає вирішення низки теоретичних і практичних завдань, спрямованих на подолання існуючих бар'єрів і максимальне використання потенціалу цих напрямків туризму для розвитку країни в післявоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З початком повномасштабної війни туристична діяльність в Україні зазнала значного скорочення. Проте внутрішній туризм, зокрема в окремих громадах, поступово почав відновлюватися, зростала активність у подорожах по більш безпечних регіонах. Українці шукали можливості для відпочинку та відновлення сил, обираючи спокійніші місця для розслаблення, часто віддаючи перевагу сільському туризму. Вони прагнули відпочити від стресу, насолоджуючись природою, тишею та роботою на землі, що дозволяло їм перезавантажитися і знайти душевну рівновагу.

Ю. Поляков розкриває роль туризму в умовах соціальних та політичних трансформацій, особливо в постконфліктних зонах, звертає увагу на важливість солідарного туризму для відновлення постраждалих регіонів та підтримки місцевих громад. Н. Паламарчук аналізує потенціал внутрішнього туризму в Україні в умовах післякризового відновлення, підкреслюючи роль волонтерського туризму як інструмента підтримки регіонів, що зазнали

найбільших втрат від агресії, зокрема в контексті деокупованих територій. О. Петров досліджував волонтерський туризм як засіб залучення інвестицій у відновлення постраждалих від конфлікту регіонів для стимулювання внутрішнього туризму в Україні. І. Громова та Т. Соловйова обговорюють роль волонтерського туризму в підтримці місцевих громад, підвищення їх стійкості та залучення міжнародної допомоги через туристичні ініціативи, як волонтерські програми, спрямовані на допомогу місцевим громадам, можуть бути використані для відновлення туризму в Україні та залучення місцевих і міжнародних туристів до підтримки цих територій.

Науковці наголошують на необхідності інтеграції цих форм туризму в національну туристичну стратегію для підтримки місцевих громад, збереження культурної спадщини та залучення міжнародних ресурсів для відбудови країни.

Метою статті є дослідити сутність та особливості солідарного та волонтерського туризму в контексті сучасних викликів, що постають перед українським туристичним сектором, зокрема в умовах війни та повоєнного відновлення, проаналізувати роль цих видів туризму у підтримці постраждалих регіонів України, визначивши, як солідарний та волонтерський туризм можуть сприяти економічному відновленню, соціальній згуртованості та підтримці місцевих громад, визначити основні переваги та потенційні виклики для розвитку солідарного та волонтерського туризму, підкреслити важливість солідарності та соціальної відповідальності для туристичної індустрії в Україні в умовах кризових ситуацій.

Виклад основного матеріалу. Повномасштабне вторгнення Росії стало важким випробуванням для української туристичної галузі, оскільки будь-який збройний конфлікт негативно позначається на розвитку туризму в країні. Основні загрози, які війна несе для туристичної індустрії:

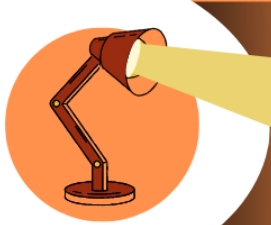
1. **Небезпека для туристів:** Війна створює пряму загрозу, впливає на безпеку людей, змушуючи їх утримуватися від подорожей до регіонів, де йде активний конфлікт, через страх за своє життя та здоров'я.

2. **Падіння попиту на туристичні послуги:** Військові дії призводять до загального скорочення попиту на туристичні продукти та послуги. Україна, як і інші країни, стає менш привабливою для туристів через відчутну небезпеку та політичну нестабільність.

3. **Пошкодження, ураження та знищення інфраструктури:** Військові дії можуть серйозно пошкодити або зруйнувати туристичну інфраструктуру — готелі, культурні та історичні пам'ятки, музеї та інші важливі об'єкти. Це створює додаткові труднощі для відновлення туристичної діяльності після завершення конфлікту.

4. **Економічні втрати:** Туризм є важливою частиною економіки України, і його занепад через війну веде до значних фінансових втрат, як для окремих підприємств, так і для економіки в цілому.

5. Психологічний вплив на імідж країни: Війна негативно позначається на міжнародному іміджі України, що призводить до тривожних асоціацій серед потенційних туристів, знижуючи їх бажання відвідати країну.

6. Обмеження на пересування: У зонах активних бойових дій можуть бути встановлені суворі обмеження на в'їзд і рух транспорту, що значно ускладнює доступ туристів до цих територій.

Загалом, війна має катастрофічний вплив на туристичний сектор України, викликаючи зниження потоку туристів, економічні втрати та суттєву негативну динаміку розвитку цієї галузі.

На думку голови Державного агентства розвитку туризму України Мар'яни Олесюк сьогодні у світі бачать Україну в першу чергу як воєнну локацію, де відбувається війна. Важливо зрозуміти, як це ставлення трансформувати. Наразі поглиблюється співпраця з потенційними стейкхолдерами і міжнародними маркетинговими агентствами, які допоможуть сформулювати й належно оформити ці посилення. В той же час, першочерговими завданнями державної політики у сфері туризму на 2023- 2030 рр. є:

- ефективний маркетинг і менеджмент дестинацій;
- відновлення ділового (конференц) туризму;
- відновлення регіонів;
- ефективне державне управління сферою туризму;
- розвиток українських курортів;
- розширення міжнародних комунікацій [1].

Прогнозувати подальший розвиток туристичної галузі в Україні сьогодні досить складно :

- невідомо, коли завершаться воєнні дії на території країни;
- важко спрогнозувати швидкість відновлення зруйнованої інфраструктури;
- відновлення туристичного потоку можливе лише за умови стабільної безпеки всередині країни та визнання цієї безпеки міжнародною спільнотою;
- у післявоєнний період Україна повинна зосередитися на відновленні та розвитку ключових туристичних напрямків, які користувалися популярністю до війни, а також активно працювати над покращенням тих аспектів, які потребують вдосконалення.

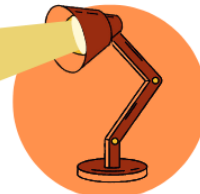
Розглядаючи усі розглянуті питання, можна передбачити, що у розвитку внутрішнього туризму можуть відігравати новітні види туризму, зокрема волонтерського та солідарного.

С. Маккарлі та Рік Лінч визначають волонтерство чи волонтерську діяльність як добровільну, неприбуткову, суспільно корисну діяльність, що провадиться у вільний від основної роботи час [2].

Волонтери - добровільні помічники, що цілком безоплатно працюють у сиротинцях, притулках для дітей, школах-інтернатах, допомагають в організа-

ції соціально-культурних заходів у школах, збирають урожай, садять дерева тощо [3].

Термін «волонтерський туризм» Стефан Веарінг вважає туристами волонтерства тих туристів, які за різних причин у свій вільний час провадять організовану волонтерську діяльність, зокрема допомагаючи чи полегшуючи матеріальне становище бідних, відновлюючи якість куточку природного середовища чи досліджуючи аспекти суспільства або природного середовища [4].

Волонтерський туризм сьогодні орієнтований на надання безпосередньої допомоги людям, які постраждали від війни. Це шанс проявити емпатію та активно долучитися до підтримки постраждалих. Допомога може мати різний характер: від доставки гуманітарних вантажів до участі в відновленні зруйнованого житла. Крім того, важливою складовою є підтримка внутрішньо переміщених осіб, які через війну втратили домівки і майно та змушені були шукати притулок в інших регіонах України. Крім матеріальної допомоги, також важлива моральна і психологічна підтримка, що допомагає людям, які пережили великі втрати, впоратися з труднощами і відновити внутрішній спокій.

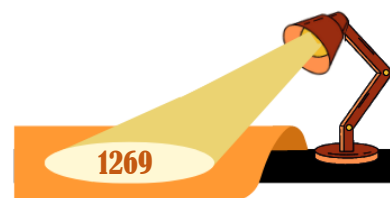
Тема солідарного та волонтерського туризму в Україні є відносно новою та недостатньо вивченими явищами в контексті внутрішнього туризму в Україні, оскільки розвиток стався у зв'язку із військовою агресією росії проти України. Дослідження в цій галузі лише розпочинаються, але вже є роботи, в яких досліджуються різні аспекти цих видів туризму, туризму в умовах кризи та відновлення після війни., вже існує ряд наукових праць, що досліджують їх роль у відновленні та розвитку постраждалих територій.

Волонтерський туризм стає більш доступним для людей різних соціальних та економічних верств. Окремі компанії та організації почали розробляти програми, що поєднують подорожі та волонтерську діяльність, даючи можливість туристам допомагати місцевим громадам. З часом з'явилися онлайн-платформи, які надають доступ до численних волонтерських ініціатив по всьому світу. Сьогодні волонтерський туризм продовжує розвиватися, пропонуючи людям численні можливості підтримати місцеві спільноти та зберегти природні ресурси.

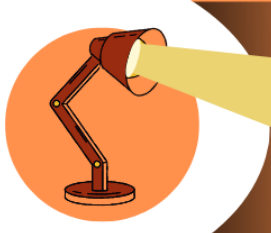
- Соціальна допомога: адресна допомога постраждалим громадянам від бойових дій, можливість виказати емпатію, персональна доставка або передача матеріальної допомоги, допомога вимушеним переселенцям, у яких частково чи повністю знищено власне майно, що змусило їх переїхати до інших більш безпечних регіонів України.

- Фізична допомога: практична допомога у відновленні пошкодженого або зруйнованого помешкання цивільного населення; прибирання території.

- Допомога тваринам: евакуація чотирилапих, забезпечення притулків усім необхідним, пошук нових домівок.

- Інформаційний фронт: протидія дезінформації та пропаганді, блокування ворожих ресурсів, поширення правдивої інформації в ЗМІ, інтернеті та соціальних мережах, захист інформації та кібербезпека.
- Медична допомога: здача крові, робота в медичних закладах, лекції з тактичної медицини, медико-евакуаційна діяльність у гарячих точках.
- Психологічна допомога: безплатні онлайн-консультації, допомога людям, що відчувають тривогу, мають панічні атаки чи депресивні стани.
- Правова допомога: безплатні юридичні консультації для людей, що постраждали від російської агресії, фіксація та документування воєнних злочинів.
- Туристична підтримка: проведення екскурсій для переселенців та інших категорій на волонтерських засадах, організація походів із метою психологічного розвантаження певних категорій населення [5].

Солідарний туризм в Україні під час війни є важливим елементом підтримки економіки та морального відновлення, особливо в тих регіонах, де війна залишила значні сліди. Але для його сталого розвитку необхідні зусилля з боку держави, бізнесу та громадянського суспільства для забезпечення безпеки, підвищення інфраструктурних можливостей і ефективного залучення ресурсів.

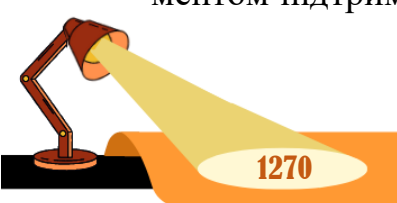
Принципи та мета солідарного і волонтерського туризму, що досягаються через його впровадження:

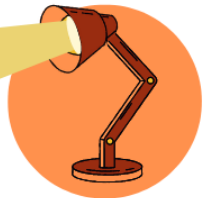
- охорона культурної спадщини;
- інформування міжнародної спільноти про катастрофічні наслідки російського вторгнення;
- сприяння фінансовій підтримці місцевих бюджетів деокупованих територій;
- допомога місцевим підприємствам, що переживають економічні труднощі;
- надання можливості для вираження підтримки та солідарності;
- створення попиту на подальші подорожі Україною та її регіонами.

Солідарний туризм, який передбачає підтримку місцевих громад та регіонів, зазвичай полягає в тому, щоб туристи сприяли економічному розвитку через витрати на проживання, їжу та інші послуги, при цьому максимально враховуючи соціальні та екологічні аспекти. В Україні під час війни цей напрямок набув особливого значення через численні гуманітарні виклики, переміщення населення та потребу в підтримці постраждалих територій.

Розвиток волонтерського та солідарного туризму в Україні під час війни передбачає:

- Підтримку внутрішнього туризму: В умовах війни, зовнішній туризм значно скоротився, однак внутрішній туризм став важливим інструментом підтримки місцевих економік. Українці почали більше подорожувати

по своїй країні, вибираючи маршрути, що не охоплюють зони бойових дій. Це дозволило підтримати бізнеси, які постраждали від війни, зокрема в аграрних районах та малих містах.

- Підтримка постраждалих регіонів: Оскільки війна сильно вдарила по інфраструктурі, підприємства та місцеві громади в деяких регіонах зазнали величезних втрат, солідарний туризм став важливим інструментом відновлення. Туристи сприяють економіці, відвідуючи менш постраждалі, але все ж вразливі регіони, де їхній відпочинок чи витрати допомагають відновити місцеву інфраструктуру та життєдіяльність.

- Гуманітарні поїздки: У деяких випадках, солідарний туризм став частиною гуманітарної допомоги, коли туристи їдуть не тільки для відпочинку, а й для участі в добровольчих проектах, допомоги цивільним чи військовим, або для підтримки організацій, що займаються відновленням житла або наданням психологічної підтримки.

- Екологічний та культурний туризм як частина відновлення: Відновлення культурної спадщини та природних територій стало важливим аспектом солідарного туризму. Туристи активно відвідують культурні та природні об'єкти, підтримуючи локальні громади, що прагнуть відновити свої історичні пам'ятки та природні ресурси. Наприклад, відвідування національних парків, музеїв, а також участь у майстер-класах і фестивалях допомагає відновити соціальну та культурну активність в постраждалих регіонах.

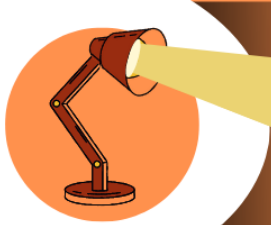
- Інклюзивність та підтримка волонтерських ініціатив: Деякі туристичні оператори почали пропонувати поїздки, в рамках яких частина доходів йде на підтримку волонтерських ініціатив або надання допомоги цивільним. Це може бути як фінансова підтримка, так і організація благодійних акцій, де туристи можуть безпосередньо брати участь.

- Підтримка ментального здоров'я: В умовах війни зростає потреба в психологічній підтримці. Туризм може відігравати роль у відновленні ментального здоров'я, оскільки навіть прості поїздки до тих регіонів, які не постраждали від бойових дій, можуть стати важливими для відновлення емоційного стану постраждалих. Місцеві громади також отримують підтримку через залучення туристів до інфраструктури, відновлення втрачених підприємств і робочих місць.

- Туристичні проекти, орієнтовані на допомогу військовим та їхнім родинам: Окрім традиційного туризму, з'явилися проекти, де організуються відпочинкові поїздки для військових або їхніх родин. Це дає можливість не лише підтримати певні соціальні групи, а й пропагувати важливі цінності солідарності та єдності на рівні суспільства.

Солідарний туризм – це формат поїздки, метою якої є усвідомлена підтримка місцевих громад і локальних бізнесів, наприклад замовлення обіду в кафе або ресторані в Бучі, працівники якого були під окупацією. Ці

надходження власники зможуть використовувати для відновлення території. Дегустаційний візит на грибну ферму в Яблунівці також є зразком солідарного туризму. Ця ферма відома допомогою на початку повномасштабної війни – на потреби ТрО вони передали 60 тонн печериць. Такі локації потребують туристичних донатів [6].

Питання відновлення туристичного потенціалу територій залишається надзвичайно актуальним навіть у нинішніх реаліях, оскільки після завершення військових дій ці регіони можуть стати новими туристичними центрами України. Особливо важливим є розвиток волонтерського та солідарного туризму, оскільки ці види діяльності мають значний потенціал для сприяння відновленню та розвитку цих територій. Це може мати позитивний вплив у кількох важливих аспектах:

- Зростання підтримки місцевих громад;
- Соціальна взаємодія;
- Залучення уваги до проблем прифронтових територій;
- Збереження культурної спадщини;
- Культурний обмін та взаєморозуміння;
- Екологічна стійкість;
- Розвиток туристичного потенціалу;
- Залучення інвестицій.

Таким чином, волонтерський та солідарний туризм можуть стати потужними інструментами для відновлення та розвитку території України, сприяючи не лише їхній економічній стабільності, але й соціальній згуртованості, культурному обміну та екологічному відновленню.

Перед Україною у розвитку внутрішнього туризму намічені ряд перспектив та формуються виклики у сфері:

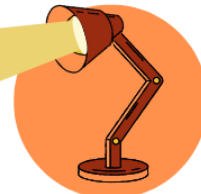
- **Безпеки:** У зв'язку з бойовими діями та непередбачуваними ситуаціями на фронті, безпека залишається основним викликом для розвитку туризму. Туризм у зоні конфлікту або в околицях потенційно небезпечних регіонів може бути обмеженим або непопулярним.

- **Інфраструктурні проблеми:** Місцеві громади можуть стикатися з дефіцитом ресурсів для підтримки інфраструктури туризму, що також потребує інвестицій у відновлення.

- **Пошук нових форм туризму:** Традиційні туристичні маршрути можуть бути непопулярними через наявність небезпеки. Тому постійно шукаються нові, безпечні і одночасно корисні для місцевих громад альтернативи, наприклад, екологічний туризм, культурно-пізнавальний туризм або туризм волонтерської допомоги.

Висновки. Специфіка волонтерського туризму полягає у здатності збалансувати елементи подорожей та волонтерської діяльності. Це подорож, що поєднує волонтерство і відпочинок, і характеризується такими основними

рисами: добровільністю, некомерційністю, соціальною корисністю, взаємодією, екологічністю, навчанням та особистісним розвитком. І хоча в багатьох джерелах волонтерський та солідарний туризм часто ототожнюють, між ними є важливі відмінності. Солідарний туризм полягає в підтримці місцевих громад та локального бізнесу без прямої фізичної допомоги, в той час як волонтерський туризм включає конкретну фізичну допомогу.

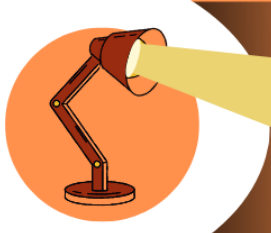
Україна має великий потенціал для розвитку обох видів туризму і волонтерський та солідарний туризм можуть стати важливими інструментами для розвитку не тільки регіонів, де відсутні активні бойові дії, а й в прифронтових регіонах України, що активно підтримується Державним агентством розвитку туризму, зокрема через створення маршрутів пам'яті в зонах, постраждалих від війни.

Для максимально ефективного використання туристичного потенціалу волонтерського та солідарного туризму у майбутньому, необхідно реалізувати ряд стратегічних кроків:

- Масштабне розмінування територій - залучення необхідних ресурсів для очищення територій від мін та вибухонебезпечних предметів, що забезпечить безпеку для туристів.
- Програми післявоєнного відновлення туризму - розробка комплексних програм для відновлення туристичної інфраструктури в постраждалих регіонах.
- Маркетингова кампанія - створення масштабної рекламної стратегії для залучення туристів як з інших регіонів України, так і з-за кордону, з акцентом на нові, незвичні туристичні маршрути та концепції.
- Залучення міжнародної підтримки - активна участь у міжнародних проектах та ініціативах, що підтримуються міжнародними донорами для відновлення та розвитку туризму.
- Розробка програм військової слави - створення туристичних маршрутів, що відвідують місця, пов'язані з історією Збройних сил України, вшанування героїв та важливих подій війни.
- Відновлення інфраструктури - ремонт і відбудова зруйнованих готелів, транспортних маршрутів, культурних та історичних об'єктів, що є важливими для туристичної привабливості регіонів.
- Просування альтернативних форм туризму- розвиток нових форматів, таких як волонтерський, екологічний, солідарний туризм, що дозволять привабити більше людей і забезпечити сталий розвиток регіонів.
- Оцінка та мінімізація ризиків - прогнозування можливих ризиків при реалізації туристичних проектів та розробка стратегій для їх мінімізації.
- Перегляд стратегії внутрішнього туризму - якщо до війни туристичні потоки з центральних і східних регіонів України спрямовувались переважно на захід і південь країни, то в повоєнний період зросте інтерес до тих місць, які стали символами війни. Туристи прагнутимуть побувати там, де відбувались значущі події або були пережиті важкі моменти історії.

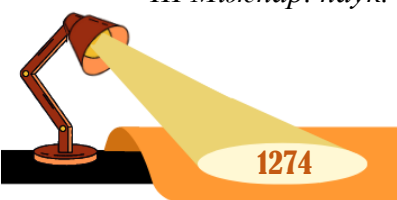

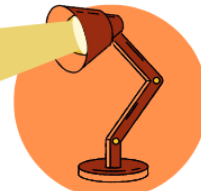
Для реалізації цих ініціатив важлива співпраця між представниками державних органів, експертами туристичної галузі та науковцями. Спільними зусиллями можна створити сприятливі умови для відродження прифронтових громад, формування їх туристичного іміджу та активного розвитку туризму, зокрема волонтерського та солідарного. Це буде стимулювати економічне відновлення цих територій і допоможе пришвидшити процеси соціальної реабілітації після війни

Волонтерський та солідарний туризм мають надзвичайно важливе значення для розвитку та відновлення прифронтових громад як в умовах війни, так і після її завершення. Розвиток цих видів туризму сприятиме підтримці місцевих громад, приверненню уваги до проблем постраждалих територій, розвитку туристичного потенціалу регіонів та економічному відновленню після війни, що також відкриває нові можливості для розвитку місцевої економіки та соціальних ініціатив.

Література:

1. Олесків М. (2023). Першочергові завдання відродження туризму в умовах воєнного стану в Україні. У *Зб. матеріалів Міжнародного туристичного форуму, Туризм в Україні: виклики та відновлення* (с. 220–223). Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.
2. Маккарлі, С., Лінч, Р. (2008). *Управління діяльністю волонтерів*. Ресурсний центр розвитку громадських організацій «Гурт».
3. Геваковська, М. (2013). Волонтерський туризм. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*, 43(1), 178–183. [https://doi.org/10.32782/VLNU_Geograf_2013_43\(1\)_24](https://doi.org/10.32782/VLNU_Geograf_2013_43(1)_24)
4. Butcher, J. (2005). *The moralisation of tourism: Sun, sand and saving the world?* Routledge.
5. Василенко, А. І., & Пацюк, В. С. (2024). Волонтерський та солідарний туризм в Україні, їх специфіка та значення. У Є. В. Копилець (Ред.), *Освітні й наукові виміри географії та туризму: матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю* (с. 140–144). Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка.
6. Пацюк, В., Щука, Г., & Василенко, А. (2024). Волонтерський туризм: Теоретичний дискурс. *Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*, 4(4). <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2024.4.11>
7. Пацюк, В. С., Василенко, А. І., & Святецький, В. Ю. (2024). Волонтерський туризм: концептуальні засади. У *Географія та туризм: Матеріали VII Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г.С. Сковороди* (с. 447–452). Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди.
8. Дуга, В. (2024). Напрями повоєнного відновлення вітчизняного агротуризму. *Економіка та суспільство*, (60). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-129>
9. Каднічанський, Д. А., & Халілова, О. М. (2023). Волонтерський туризм у мотивах туристичних подорожей. Сучасний контекст. У *Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації: тези доповідей X Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.*, 6–7 квітня (с. 167–169). Київ: Вид. центр КНУКіМ.
10. Потапенко, В., & Двігун, А. (2022). Аналіз українського волонтерства на основі методології нових соціальних рухів. *Національний інститут стратегічних досліджень*. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/analiz-ukrayinskoho-volonterstva-na-osnovi-metodolohiyi-novykh-sotsialnykh>
11. Смирнов, І., & Любіцева, О. (2022). Волонтерський туризм як напрямок альтернативного туризму в умовах російської агресії проти України. У *Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної, туристологічної та екологічної науки: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.* (с. 45–46). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка.

References:

1. Oles'kiv, M. (2023). Pershocherhovi zavdanni vidrodzhennya turizmu v umovakh voennogo stanu v Ukraïni. [The primary tasks of the revival of tourism in the conditions of martial law in Ukraine]. U Zb. materialiv Mizhnarodnogo turystichnogo forumu, *Turizm v Ukraïni: viklyky ta vidnovlennya*. - In Coll. of materials of the International Tourism Forum, Tourism in Ukraine: challenges and recovery. Kiyivskvi natsional'nyi ekonomichnyi universytet imeni Vadima Het'mana. (pp. 220–223). Kiyiv. [In Ukrainian]
2. Makkarli, S., & Linch, R. (2008). Upravlinnya diyal'nist'yu volonteriv. [Management of volunteer activities.] Resursnyi tsentr rozvytku hromadskykh orhanizatsiy «Hurt». [In Ukrainian]
3. Gevakovska, M. (2013). Volonterskui tyuzm. [Volunteer tourism]. Visnik L'vivskogo vniversytetu. *Seriya geografichna - Bulletin of Lviv University. The series is geographical* (1). 178–183. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Geograf_2013_43%281%29_24 [In Ukrainian]
4. Butcher, J. (2005). *The moralisation of tourism: Sun, sand, and saving the world?* Routledge. [in English].
5. Vasylenko, A.I., & Patsiuk, V.S. (2024). Volunteer and solidarity tourism in Ukraine, their specificity and significance // Educational and scientific dimensions of geography and tourism: materials III All-Ukrainian scientific and practical Internet conf. with international participation (Poltava, 17 April 2024) / ed. by E.V. Kopylets. Poltava : V.G. Korolenko Poltava National Pedagogical University, 140–144 [In Ukrainian].
6. Patsyuk, V., Shchuka, H., & Vasilenko, A. (2024). Volonters'kyi turizm: Teoretychni dyskursy. [Volunteer tourism: Theoretical discourse]. *Heohrafichni chasopys Volynskoho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukraïnky - Geographical magazine of Volyn National University named after Lesya Ukrainka* 4(4). <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2024.4.11> [In Ukrainian].
7. Patsyuk, V. S., Vasilenko, A. I., & Svyatecky, V. Yu. (2024). Volonters'kyi turizm: kontseptyal'ni zasady. [Volunteer tourism: conceptual foundations] . U *Heohrafiya ta turizm: Materialy VII Vseukr. nauk.-prakt. Internet-konferentsii Kharkiv. nats. ped. un-tu im. H.S. Skovorody: KXNPU im. H.S. Skovorody - In Geography and tourism: Materials VII All-Ukrainian. science and practice Internet conferences Kharkiv. national ped. University named after H.S. Fring pans* (p. 447–452). Kharkiv: KhNPU named after H.S. Frying pans (pp. 447–452). Kharkiv [In Ukrainian].
8. Duga, V. (2024). Napryamy povoyennogo vidnovlennya vitchyznyanogo ahroturizmu [Directions of the post-war restoration of domestic agritourism]. *Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and society*, (60). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-129> [In Ukrainian].
9. Kadnichanskyi, D.A., & Khalilova, O.M. (2023). Volonters'kyy turyzm u motyvakh turystychnykh podorozhey [Volunteer tourism in the motives of tourist trips]. U *Hostynnist', servis, turyzm: dosvid, problemy, innovatsiyi: tezy dopovidey KH Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. - Modern context. Hospitality, service, tourism: experience, problems, innovations: abstracts of the X International scientific and practical Internet conference*, Kyiv, April Ministry of Education and Science of Ukraine; Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine; Kyiv National University. of Ukraine; Kyiv National University of Culture and Arts; 6–7, 2023. [In Ukrainian].
10. Potapenko, V., & Dvihun, A. (2022). Analiz ukrayins'koho volonterstva na osnovi metodolohii novykh sotsial'nykh rukhiv [Analysis of Ukrainian volunteerism based on the methodology of new social movements.] Natsional'nyi institut stratehichnykh doslidzhenniy - National Institute of Strategic Studies. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/analiz-ukrayinskoho-volonterstva-na-osnovi-metodolohiyi-novykh-sotsialnykh> [In Ukrainian].
11. Smirnov, I., & Lyubitseva, O. (2022). Volonters'kyy turyzm yak napryamok al'ternatyvnoho turyzmu v umovakh rosiys'koyi ahresiyi proty Ukrayiny [Volunteer tourism as a direction of alternative tourism in the context of Russian aggression against Ukraine]. U *Mizhdystsyplinarni intehratsiyni protsesy u systemi heohrafichnoyi, turyzmolohichnoyi ta ekolohichnoyi nauky: Materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Ternopil': TNPU im. V. Hnatiyuka. - Interdisciplinary integration processes in the system of geographical, tourism and environmental science: Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference dedicated to the 30th anniversary of the Department of Geography of Ukraine and Tourism at Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, 4–5 October 2022: electronic version. TNPU named after V. Hnatiuk*, 45–46 [In Ukrainian].

